

CULTURA SECURITARĂ CA FUNDAMENT AL BUNĂSTĂRII SOCIETĂȚII

THE SECURITY CULTURE AS A FOUNDATION OF THE SOCIETY'S WELFARE

SERGHEI SPRINCEAN¹,

doctor habilitat în științe politice, cercetător științific coordonator,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 316.422.6:351.78

342.7

Diferențele securitare, sociopolitice, economice, culturale, religioase, etice, mentale sau tehnologico-comunicaționale, cu impact major asupra nivelului de trai, asupra standardelor de calitate a vieții în comunitățile umane ce populează planeta Pământ contribuie la fortificarea potențialului omenirii de a face față la cele mai violente și distrugătoare efecte și rezultate ale crizei globale pluridimensionale, prin diversitatea de șanse și identități pe care o generează. Preocuparea centrală în procesul edificării culturii securitare ca politică de stat reprezintă fortificarea securității umane cu noile sale aspecte în contextul abordării securitologice a edificării unei societăți bazate pe cunoaștere, a unei societăți renovate moral, refondate pe principii noosferice și bioetice.

Cuvinte-cheie: cultură securitară, securitate umană, bunăstare socială, criză mondială, supraviețuirea omenirii, bioetică, dezvoltare durabilă

The socio-political, economic, cultural, religious, ethical, mental or technological-communicative differences, with a major impact on the living standards, on the quality of life standards in human communities inhabiting the planet Earth, contribute to the strengthening of mankind's potential to cope with the most violent and destructive effects and results of the multidimensional global crisis, through the diversity of chances and identities it generates. The central concern in the process of building security culture as a state policy is the strengthening of human security with its new aspects in the context of the security approach to the building of a knowledge-based society, of a morally refurbished society, rebuilt on noospheric and bioethical principles.

Keywords: security culture, human security, social welfare, global crisis, human survival, bioethics, sustainable development

Introducere

Concepția securității umane, fiind preocuparea centrală în cadrul tematicii complexe și pluridimensionale a edificării culturii securitare ca o politică de stat, capătă noi aspecte în contextul abordării securitologice a edificării unei societăți bazate pe cunoaștere, a unei societăți renovate moral, refondate pe principii noosferice. Cu toate că pericolele la adresa securității umane, bazându-se pe substratul biologic uman, implică alte diverse laturi ale vieții umane, acestea au repercusiuni grave asupra unui șir de alte aspecte vitale și tendințe bio-culturale ale problematicii asigurării securității pentru dezvoltarea umană durabilă.

Domeniul politicului, a dirijării și coordonării dezvoltării sociumului, a guvernării societale este unul dintre primele domenii ale acțiunii umane colective, alături de sfera economică și de cea a inovării și modernizării bazate pe fundamentele și pilonii științei, care a fost profund influențată de imperativul supraviețuirii civilizației umane contemporane pericolelor generate de criza globală, și, în consecință, începe să fie supusă unor procese de reconsiderare și regândire a bazelor și principiilor sale constitutive, referitoare la organizarea și funcționarea relațiilor și instituțiilor sociopolitice, a rolului și importanței acestora pentru colectivitățile umane, în contextul auto-organizării acestora la nivelul

¹ E-mail: sprinceans@yahoo.com

individului uman, ca grup sau omenire în genere, dar și în vederea mobilizării generale a întregului lor potențial în perspectiva soluționării problemelor stringente care pun în pericol securitatea globală a omenirii și chiar amenință existența de mai departe a acesteia pe Terra.

Preocupările tradiționale ale societății contemporane, fără excepții, au fost și vor fi supuse unor mari perturbații, schimbări și reconsiderări în vederea racordării modului de viață a omului la obiectivul suprem de depășire sustenabilă a crizei globale, scop care tot mai mult marchează adânc mentalitatea socială, dar și aspectele practice ale vieții contemporane, sistemul social de valori, dar și structura preocupărilor și activităților societății, toate fiind subordonate din ce în ce mai evident dorinței colective de a supraviețui pericolelor globale cu cât mai multă demnitate și cu cât mai puține daune. Aceste deziderate sunt tot mai clar articulate și exprimate de întreaga societate, de către elitele politice, în cadrul organismelor mondiale și internaționale, la întrunirile interstatale etc.

În consecință, concepția dominantă tradiționalistă ce trata în mod restrâns cultura securitară ca un domeniu al siguranței și bunăstării statelor pe arena internațională în concurență cu alte state, securitatea ca stare, ce nu poate fi obținută fără ajutorul forțelor militare, fiind garantată de acestea, a fost modificată din temelie prin nevoia societății contemporane a riscului de a lua în considerare factorul uman, dar nu de rând cu alți numeroși factori ce influențează în final starea de securitate pe mapamond, ci ca element fundamental al procesului de securizare într-un context civilizațional și cultural. Evoluția conceptului de securitate a avut loc în mod gradual și treptat, concomitent cu apariția noilor provocări de securitate care au generat noi necesități de conceptualizare teoretică și de găsire a soluțiilor optime pentru aceste provocări [1, p. 38]. Astfel, de la lansarea termenului de securitate umană, la sfârșitul sec. XX și începutul sec. XXI, concepția dată a devenit cu atât mai relevantă cu cât s-au intensificat conflictele civile în diferite zone de pe mapamond, populația civilă devenind categoria socială cea mai vulnerabilă și afectată de consecințele acestor fenomene violente. În opinia autorului, conceptul devine tot mai util din perspectiva aplicabilității sale, în situațiile post-conflict de restabilire a condițiilor esențiale și minime pentru o viață normală a populației civile. În acest context, drepturile internaționale ale omului, dreptul umanitar, conceptul protecției internaționale a refugiaților devin surse teoretice, metodologice, dar și fundamente normative pentru concepția securității umane.

La sfârșitul sec. XX se discuta în cercurile largi printre oamenii de știință de diverse specialități, printre cercetători din cadrul științelor sociale, din domeniul științelor economice, dar mai cu seamă din sfera științelor politice, despre influențele determinante complexe care tindeau să domine în viitorul apropiat viața sociopolitică, precum: digitalizarea și computerizarea ca trenduri și extensiuni naturale ale globalizării, inclusiv în procesul exercitării puterii politice, în domeniul presiunilor sociopolitice sau a proceselor electorale, așa încât, după trecerea perioadei menționate, acele presupuneri și estimări au devenit certitudini care lasă un impact adânc, mai cu seamă în cultura și conștiința sociopolitică, atât la nivel mondial cât și la micro-nivel politic, referindu-se nemijlocit la individul uman și anturajul său imediat. La începutul sec. XXI, însă, atenția cercurilor științifice, a oamenilor politici și a tehnocraților din diverse domenii ale economiei este captată, în mod deosebit, de subiectul priorităților și potențialului sociopolitic al comunităților umane de a face față la provocarea crizei globale multidimensionale, care tot mai mult se adâncește și se diversifică structural și funcțional, fiind înainte de toate cauzată în mod pregnant de involuția și regresul moralei sociale și a degradării standardelor etico-valorice a omului contemporan [2, p. 6]. În mod natural și logic, au fost deduse și edificate un șir de noi concepții cu privire la salvagardarea și securizarea persoanei, dar și a omenirii în întregime, prin depășirea impasului în care se află civilizația umană la etapa contemporană de evoluție, printre care concepția bioetică, divizată în mai multe direcții și abordări, în dependență de factorii securitari, civilizațional și politic, s-a evidențiat de la bun început ca o disciplină cu un real potențial praxiologic, dar și ca un mecanism instituțional aplicativ cu un impact social semnificativ, confirmat de istoria sa de mai bine de 45 de ani.

Capitolul I. Concepția bioetică ca premisă pentru fortificarea culturii securitare

În contextul situației socioeconomice și politice create la etapa contemporană a evoluției omenirii, ce denotă un profund impas în care se află civilizația umană din perspectiva asigurării securității și dezvoltării sale pe viitor, apariția și dezvoltarea diverselor concepții bioetice, în baza unor structuri și construcții socioculturale tradiționale, se afirmă ca fiind o viziune progresistă, capabilă să identifice direcții și căi acceptabile de soluționare a crizei globale. În așa fel, considerăm că delimitarea și consolidarea diferitor modele bioetice se afirmă ca o modalitate suplimentară de sporire prin diversitate și originalitate a potențialului umanității de autoevaluare, mobilizare, autoprotecție și securizare în momente critice precum este perioada actuală, dominată de pericolele și amenințările crizei mondiale.

O serie de lucrări din domeniul bioeticii care fac referință la domeniul politicului, considerăm că se axează în principal pe una dintre tematicile specifice bioeticii, încercând să analizeze căile și posibilitățile sociale și politice de promovare a unor noi strategii sau legi care să promoveze punctele de vedere ale autorilor. Problemele de securitate socială și politică la fel preocupă și cercetătorii din Ucraina, atunci când se propune analiza aspectelor bioetice și sociocivilizaționale pe termen lung ale investigațiilor genetice, catalogate ca fiind cunoștințe cu specific foarte periculos pentru omenire [3, p. 53]. Cercetătorul V. Cheshko subliniază și reiterează importanța abordării socioculturale aplicate în cercetarea genetică, în special în problema clonării umane. În contextul permisivității liberale, spre exemplu, diversele manipulații genetice pot fi acceptate, cu condiția asigurării pe plan politic a respectării integrității altor persoane și a drepturilor lor fundamentale, spre deosebire de sistemele socioculturale unde predomină normele religioase sau cele tradiționale. Cu toate acestea, considerăm că clonarea umană nu poate fi permisă din multiple considerente, inclusiv din cauza lipsei unui consens politic la nivel mondial în această chestiune referitor la implicațiile securitare ale acestui subiect. Profesorul rus P. Tichtenko, în una din lucrările sale, face o tentativă de a extinde problematica expansiunii biotehnologiilor în contextul redimensionării luptei pentru puterea politică, dezvoltând ideile lui M. Foucault cu privire la bioputere. În acest sens, P. Tichtenko contrapune practica bioetică teoriei biopoliticii din perspectiva justificării recurgerii elitelor sociopolitice la ultimele elaborări biomedicale pentru a câștiga puterea politică și a se menține la guvernare [4, p. 49].

În condițiile corelației diverselor aspecte politice cu normele etice, s-a remarcat de asemenea un șir de cercetători din Republica Moldova. Spre exemplu, cercetătorul moldovean, acad. Al. Roșca, menționează că problematica tranziției, ca problemă socială complexă, conține și aspecte socioculturale, printre care transformarea sistemului de valorilor etice se impune ca un subiect central în cadrul tematicii tranziției, ce influențează multe alte domenii ale vieții sociale [5, p. 109]. Academicianul Gh. Rusnac, ca „fondator al școlii științifice istorico-politologice din Republica Moldova” [6, p. 53], printre primii dintre oamenii de știință din Republica Moldova a abordat această tematică, subliniind caracterul imperativ al colaborării planului politic, al clasei politice și elitelor cu domeniul moralității, în vederea unei dezvoltări multilaterale a societății. În aceeași ordine de idei, și academicianul A.D. Ursul, în colaborare cu I. Rusanu și A. Capcelea, abordează tematica corelației dintre morală, securitate și politic, cu un scop practic bine determinat, cel de edificare și cizelare a mecanismelor realizării unei dezvoltări durabile a societății contemporane, context în care elementul moral este considerat a fi unul de referință pentru verificarea succeselor obținute în implementarea politicilor de securitate [7, p. 162]. Dintr-un alt unghi de vedere, profesorul V. Moraru consideră că problematica deteriorării comunicăționale afectează și raportul dintre morală și politică cu un impact nociv asupra securității și dezvoltării întregului sistem social, pe de o parte, prin reflecția distorsionată a spiritualității în mass-media [8, p. 169], iar, pe de altă parte, prin spectacularizarea politicului. Iar profesorul V. Moșneaga contribuie la reconceptualizarea implicării securității în sfera moralei prin repunerea în discuție a problematicii drepturilor omului în condițiile noi din sec. XXI [9, p. 51]. Pe de altă parte, profesorul V. Juc cercetează din punct de vedere istoric evoluția problematicii promovării principiilor și valorilor etice în contextul aspectului confesional în cadrul fortificării securității în relațiile internaționale [10, p. 103].

Capitolul II. Cultura securitară și securitatea umană

Dintre cei mai proeminenți teoreticieni ai concepției securității umane, în opinia noastră, unii din aceștia, stând la baza a numeroase direcții distincte și bine conturate în domeniu, se fac remarcăți o serie de cercetători încă din anii '90 ai sec. XX, printre care se numără și L.C. Chen. Acest autor dezvoltă conceptul securității umane, bazat pe specificul civilizațional de percepție a bunăstării în diverse regiuni ale Terrei [11, p. 141]. Mai târziu, fiind medic de profesie și un factor executiv – președinte al China Medical Board Inc., un ONG care promovează educația, cercetarea și cultura în domeniul sănătății în universitățile cu profil medical din China și Asia de sud-est, acest autor contribuie la elucidarea conexiunilor și interdependențelor dintre problematica securității umane și politicile în domeniul sănătății publice. Aportul lui L.C. Chen la dezvoltarea conceptului securității umane rămâne a fi incontestabil de important, cu toate că, în abordarea sa, aspectele ce țin de corelația cu problematica bioetică, dar și de cooperarea comunității internaționale în problema prevenirii instabilității socio-politice, militare și conflictelor regionale în vederea fortificării securității umane pe mapamond, sunt insuficient de amplu expuse, în comparație cu aspectele de politici și strategii naționale de combatere a subdezvoltării și sănătății precare a comunităților și persoanelor.

Unul dintre cercetătorii fenomenului dat, care au inițiat o nouă abordare asupra securității umane și care a devenit una oficială în politicile din domeniu în Canada, este L. Axworthy, fost ministru al Afacerilor Externe al acestui stat [12, p. 185]. În viziunea sa, securitatea umană trebuia să devină în perioada „post război rece” un subiect de o importanță fundamentală pentru politica externă a celor mai prospere state din lume, printre care se numără și Canada, care au obligația morală să intervină în regiunile cele mai vulnerabile de pe mapamond pentru restabilirea și fortificarea securității persoanelor, asumându-și rolul de lideri pe plan mondial în problema păstrării păcii mondiale și a amplificării bunăstării la scară globală.

R. Thakur, un cercetător indian naturalizat în Canada, ex-vice rector al United Nations University, introduce în circuitul academic propunerea de a redirecționa securitatea umană către protecția comunităților și nu a persoanelor pe motiv că anume comunitățile umane sunt structurile cele mai vulnerabile, purtătoare de cultură, morală și modele civilizaționale și în mai puțină măsură indivizii. La fel, acest cercetător elaborează conceptul responsabilității de a proteja și a interveni pe cont propriu în regiunile și în contextul geopolitic în care securitatea umană este încălcată flagrant [13, p. 47]. Cu toate acestea, considerăm că evenimentele din cele mai fierbinți puncte de pe glob din ultimul deceniu (Ucraina, Siria, Irak, Sudan, Afganistan ș.a.) oferă suficiente argumente pentru a considera că mecanismele internaționale de intervenție în astfel de regiuni pentru restabilirea păcii, a drepturilor fundamentale ale omului sunt încă deficiente la capitoarele: logistică, eficiență, sustenabilitate de durată a acțiunilor întreprinse etc.

În spațiul științific de limbă rusă, la fel, se fac remarcate o serie de lucrări referitor la subiectul culturii securitare. În acest context, din perspectiva filosofiei sociale, profesorul A.P. Romanova, împreună cu V.O. Marmilova de la Universitatea de Stat din Astrahan, cercetează securitatea culturală ca un aspect de o importanță crucială pentru securitatea umană, aducând în discuție problematica securității spirituale [14, p. 88]. În viziunea autorilor, securitatea culturală (cultural safety) trebuie înțeleasă mai mult ca element component al asigurării identității personale a cetățeanului, iar securitatea spirituală face conexiunea dintre spațiul public și cel intim al persoanei pe care le plasează într-un context asigurat de orice intervenții perturbatoare negative. Pe de altă parte, sociologul rus E.A. Popov cercetează problematica securității spirituale ca parte a securității umane din perspectiva necesității interconectării vieții materiale și a celei spirituale a persoanei umane și a asigurării unei bune interfuncționări a acestora ca un tot întreg [15, p. 110]. Prin urmare, considerăm că ipoteza securitatea socială și cea spirituală a persoanei umane și a societății reprezintă două laturi ale securității naționale, iar riscul principal, ca un posibil impediment în asigurarea securității umane, este refuzul conștientizat sau nu al individului uman de a confrunta direct amenințările. Deși viața spirituală a persoanei

ține de domeniul vieții private, ea determină, în ultimă instanță, comportamentul social al persoanei, precum și atitudinile sale și percepția față de securitatea proprie și cea a comunității.

Concluzii

Conchidem că diferențele securitare, sociopolitice, economice, culturale, religioase, etice, mentale sau tehnologico-comunicaționale, cu impact major asupra nivelului de trai, asupra standardelor de calitate a vieții în comunitățile umane ce populează planeta Pământ, contribuie la fortificarea potențialului omenirii de a face față la cele mai violente și distrugătoare efecte și rezultate ale crizei globale pluridimensionale, prin diversitatea de șanse și identități pe care o generează. Dar, în același timp, aceste diferențe constituie și un impediment în fața comunității umane la nivel mondial în identificarea și utilizarea spre beneficiul general a elementelor sociocivilizaționale similare pentru diverse comunități, cu scopul realizării unei coordonări și organizări mai eficiente a omenirii în ansamblu, în condițiile necesității articulării unei reacții coordonate și prompte a factorilor de decizii internaționali și naționali de cel mai înalt nivel, la provocările crizei mondiale ce afectează profund și ireversibil toate sferile vieții individuale și sociale. Cu toate acestea, rolul statului în asigurarea securității în general, și a securității umane în special, nu este determinat exact, fiind tratat diferit în diverse concepții și studii de securitate, dar rămâne certă prezența indispensabilă a instituțiilor și structurilor de stat în procesele de ranforsare a abilităților persoanei pentru a participa în procesul de asigurare a securității proprii.

Obiectivul suprem al eforturilor de fortificare a culturii securitare în perspectiva supraviețuirii calitative a omenirii în totalitatea ei, fără a neglija aspectele diversității culturale, etnice, religioase etc., împreună cu supraviețuirea întregii biosfere, în toată biodiversitatea ei, rămâne a fi un obiectiv ambițios și maximalist, dincolo de orice fel de apartenențe, atât pentru comunitatea civilă, oamenii de știință, opinia publică, businessmeni, care au tendința să intervină în spațiul public pentru a-și promova părerile personale și de a-și urmări interesele private, cât și pentru societatea politică – politicieni și funcționari, ce au datoria să urmărească interesul public, inclusiv prin pregătirea întregii societăți de a înfrunta riscurile securitare, proces în care cultura securitară are un rol fundamental.

Cultura juridică, în sens larg, și cultura drepturilor omului, inevitabil devin elemente de bază ale sistemului democratic, în care respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor devin condiții indispensabile pentru o dezvoltare umană sustenabilă și pentru asigurarea securității persoanei. În condițiile în care în Republica Moldova este în vigoare strategia, precum și o concepție a securității naționale adoptate prin lege, care e revăzută o dată la patru ani, se impune o adaptare și racordare rigidă a acestor documente la principiile securității umane, care trebuie nu doar să fie reflectate în strategia națională de securitate, dar și să educe populația, și să contribuie decisiv la ridicarea nivelului culturii securitare în Republica Moldova pentru o viață mai bună, mai prosperă și mai calitativă a generațiilor viitoare.

Referințe bibliografice

1. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană și bioetica. Monografie*. Chișinău: F.E.P. „Tipogr. Centrală”, 2017. ISBN 978-9975-53-589-2.
2. ПОТТЕР, В.Р. *Глобальная биоэтика: движение культур к более жизненным утопиям с целью выживания*. В: Практична філософія, 2004, nr. 1, pp. 4–14. ISSN 2415-8690.
3. ЧЕШКО, В.Ф. Генетика, биоэтика, политика: коэволюция культурно-психологических парадигм современной цивилизации. В: *Практична філософія*. 2001, nr. 3, pp. 44–71. ISSN 2415-8690.
4. ТИЩЕНКО, П.Д. *Биовласть в эпоху биотехнологии*. Москва: ИФРАН, 2001. ISBN 5-201-02056-9.
5. ROȘCA, A. *Algoritmi ai tranziției: aspecte social-filozofice*. Chișinău: AȘM, 2007. ISBN 978-9975-62-202-8.
6. JUC, V. Constituirea și aprofundarea cercetărilor în domeniul științelor filozofice și sociale în Republica Moldova: istorie și actualitate. În: *Akademos*. 2010, nr. 1 (16), pp. 48–53. ISSN 1857-0461.
7. URSUL, A., RUSANDU, I., CAPCELEA, A. *Dezvoltarea durabilă: abordări metodologice și de operaționalizare*. Chișinău: Știința, 2009. ISBN 978-9975-67-634-2.
8. MORARU, V., PALOȘAN, F. Dimensiunea spiritual-religioasă a activității mediatice. In: *Revista de filozofie, sociologie și științe politice*. 2012, nr. 2, pp. 166–176. ISSN 1857-2294.

9. MOȘNEAGA, V., EFREMOV, V. Conceptul „drepturile omului” în pragul noului mileniu: abordare teoretico-metodologică. In: *Moldoscopia*. 2011, nr. 1, pp. 45–53. ISSN 1812-2566.
10. JUC, V. Dimensiunea confesională a politicii internaționale: istorie și actualitate. In: *Administrarea publică*. 2010, nr. 4, pp. 95–108. ISSN 1813-8489.
11. CHEN, L.C. Human Security: Concepts and Approaches. In: *Common Security in Asia New Concepts of Human Security*. Eds. Tatsuro Matsumae and Lincoln C. Chen. Tokyo: Tokai University Press, 1995, pp. 137–147. ISBN 978-4486-03-102-4.
12. AXWORTHY, L. Canada and Human Security: the Need for Leadership. In: *International Journal*. 1997, vol. LII, pp. 183–196. ISSN 0020-7020.
13. THAKUR, R. *The United Nations, Peace and Security: From Collective Security to the Responsibility to Protect*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. ISBN 978-0511-75-599-6.
14. РОМАНОВА, А.П., МАРМИЛОВА, В.О. Культурная безопасность как важнейший фактор национальной безопасности. В: *Человек. Сообщество. Управление*. 2008, nr. 2, pp. 84–94. ISSN 2619-0567.
15. ПОПОВ, Е.А. Духовная и социальная безопасность человека и общества: тенденции и стратегии. В: *Национальная безопасность / Nota bene*. 2011, nr. 4, pp. 107–112. ISSN 2073-8560.